

VITAFÓRUM

A TECHNIKAI KISZOLGÁLÁS, CSAPATJAVÍTÁS FELADATAIRÓL, LEHETŐSÉGEIRŐL

Gáspár Tibor¹

A fenti témában a Magyar Hadtudományi Társaság Hadi-technikai Szakosztálya és Szárazföldi Tagozata szervezésében 1994. június 01-jén vitafórum került levezetésre Székesfehérváron, a 47. Fejér javító zászlóaljnál.

A vitafórumot dr. Fehérvári Tamás mk.vezérőrnagy, az MH haditechnikai csoportfőnöke (MH ATFCSF H), a Hadi-technikai Szakosztály elnöke nyitotta meg. A házigazda, Rába Imre mk. vezérőrnagy, a szárazföldi csapatok parancsnokának anyagi-technikai helyettese hangsúlyozta a vitafórum jelentőségét. Megállapította, hogy a téma nagyon aktuális, tekintettel a haditechnikai eszközök jelenlegi helyzetére. A technikai kiszolgálás és csapatjavítás területén olyan gondok vannak, amelyek megoldása sürgős beavatkozást igényel. A teendő intézkedéseket jól alapozhatja meg a jelenlegi vitafórum.

A vitaindító előadást Dr. Gáspár Tibor mk. alezredes, tartotta. Az előadás szerkesztett változatát az alábbiakban közöljük.

Szerkesztőség

A technikai kiszolgálás, csapatjavítás feladatai, lehetőségei, korszerű módszerei

A jelen vitafórumunk célja a haditechnikai biztosítás meghatározó részét képező technikai kiszolgálás és javítás aktuális kérdéseinek megvitatása.

---

1 Dr. Gáspár Tibor mk.alezredes, MH SZCSP-ság ATF-ség mb. Tervező osztályvezető

Úgy gondolom, hogy a tisztelt olvasók előtt a hadsereg jelenlegi haditechnikai helyzete, mint a vitafórum alapvető kérdése, kellően ismert. Ezért az eszközökkel kapcsolatban csak néhány alapvető összefüggést, néhány szám adatot szeretnék ismertetni.

A haditechnikai eszközök - és ebből következően - a technikai kiszolgálás és csapatjavítás helyzetét, csak komplex módon, az adott környezetben lehet objektíven vizsgálni. *Az objektív vizsgálatnál figyelembe kell venni:*

- magát a haditechnikai eszközt, mint a technikai kiszolgálás és csapatjavítás célobjektumát;
- a folyamatokat végző embert, a haditechnikai szolgálatok szakállományát;
- a folyamat vezetési rendszerét;
- a végrehajtási folyamat infrastruktúráját;
- a javító szervezetek helyzetét.

A haditechnikai eszközeinkről jelenleg összességében megállapítható, hogy kritikus helyzetben vannak. A meghatározó, fegyverzeti eszközökre vonatkozóan a Katonai Logisztika folyóirat 1993/2. számában a következő összegzett megállapítás jelent meg:

"Összességében megállapítható, hogy a MH rendelkezik a szükséges mennyiségű alapvető fegyverzettechnikai eszközzel. Jelentős részük technikai állapota leromlott, üzemidejük a vége felé jár, javítóanyag és alkatrész ellátásuk nem, vagy nehezen biztosítható, gyártásuk - és ezzel ipari javítási hátterük - megszűnt, így további rendszerbentartásuk feltételei megnehezültek. Egy részük az ezredfordulóig rendszerben tartható, kisebb hányaduk modernizálható, felújítható. Mindebből következik, hogy néhány területen elengedhetetlen a technikai eszközök váltásának mielőbbi megkezdése."

Az utóbbi időben egyre nyíltabban kerül a felszínre a haditechnikai eszközök valós helyzete. Erre csak egy példát had említsek: az SZCSP Haditechnikai Főnökség által lefolytatott témavizsgálat eredményeként felszínre került, hogy a T-72 harckocsik milyen helyzetben vannak. A közel féléves erőfeszítésekkel sem sikerült visszaállítani a kívánt hadra-

foghatósági százalékot. Jelenleg a hadrafoghatóság összességében 80 % körül van, de a kiképzési besorolású eszközöknél alig 50 %.

Az elmúlt hónapokban megjelent "*A honvédelem négy éve 1990-1994.*" című könyv szerzői a következőket rögzítették:

"A technikai állapot romlásának megakadályozására a korábban felhalmozott tartalékok, alkatrészkészletek felhasználása is szükségessé vált.

A fenntartási anyaggazdálkodás páratlan erőfeszítéseire volt szükség az eszközpark üzemképességének szintentartásában. A beszerzési feltételek megnehezülése mellett, a fenntartásra igénybevehető előírányzatok évről-évre nominálértékben is csökkentek, mindezek következtében a Magyar Honvédség eszközei döntő hányadát tekintve, egy technikailag túlüzemeltetett, ugyanakkor alul kiszolgált haditechnikai eszközparkkal rendelkezik.

Költségvetési helyzetünk, a nélkülözhetetlenül fontos amortizációs cserék végrehajtásán túl, nem tette lehetővé haditechnikai fejlesztési programok beindítását, új haditechnikai eszközök beszerzését és rendszerbeállítását. Ez alól a tendencia alól a hazai légvédelmi repülőcsapatok technikai színvonalában minőségi változást eredményező MIG-29-es repülőgépek rendszerbeállítása a kivétel."

Azt hiszem, az elmondottak világosan kifejezik haditechnikai eszközeink jelenlegi helyzetét.

A technikai biztosítás folyamatában résztvevő szakállomány helyzete alapvetően megegyezik a hadsereg azonos kategóriában lévő állománya helyzetével, *de szükséges néhány körülményre felhívni a figyelmet:*

- a szakállomány feltöltöttsége folyamatosan, az utóbbi időben ugyan lassuló tendenciával, de csökken. Ez nem azért van, mert sokan mennek nyugdíjba, vagy megválnak a felkészületlen, fegyelmezetlen munkatársaktól, hanem azért, mert a jól felkészült fiatal szakemberek keresnek maguknak lényegesen jobb megélhetést a polgári szférában. Jelenleg két javítózáslóalj létszámának megfelelő szakállomány (tiszt, tiszthelyettes) hiányzik;

- a haditechnikai szolgálatok mérnöki, tiszt állománya több vonatkozásban is hátrányt szenved a parancsnoki állománnyal szemben. *Ezek*

közül a legfontosabbak a következők: alacsonyabb beosztások, rosszabb munkafeltételek, nehezebb előmenetel, kisebb elismerési lehetőség, stb.;

- az integrációs és átszervezési folyamatok alaposan összekuszálták a jól felkészült kollektívákat, felkészült szakemberek kerültek a szolgálaton kívülre, illetve más területekről kerültek tisztek, tiszthelyettesek, közalkalmazottak a szolgálathoz hiányos szakismerettel. Jelenleg nincs megfelelő szakmai továbbképzési rendszerünk ezen hiányosságok felszámolására.

A technikai kiszolgálás és csapatjavítás vezetésének rendszeréről röviden a következők mondhatók el

A technikai biztosítás, azon belül a technikai kiszolgálás és csapatjavítás irányítása az anyagi-technikai integrált rendszerben valósul meg. Az integráció eddigi tapasztalatairól már sok írás jelent meg, több fórumon napirendre kerültek ezek. Így és itt ezzel nem kívánok foglalkozni. Az integráció előnyei mellett ezen a területen - a megkezdődött integrációs folyamatok be nem fejezése miatt - több feszítő gond is jelen van. *Ezek a következők:*

- az integrált javítószervek vezetésének kérdése; az ágazati irányítás, még a haditechnikai főnök koordinációja mellett sem biztosítja a javító szervezetek hatékony vezetését és kapacitásuk teljeskörű kihasználását;

- a jelenlegi szervezeti felépítésből adódó alárendeltségi viszony a kapacitás szétforgácsolását eredményezi. A hadseregszintű feladatokat ellátó javítószervek a katonai kerületek alárendeltségében nem, vagy csak jelentős plusz energia eredményeképpen teszik lehetővé a hatékony munkaszervezést és eredményes kooperációt a többi javítószervvel;

- a be nem fejezett integráció szemléletes példája az elektronikai szolgálat területén fennálló helyzet, a dandár, ezred szinten végre nem hajtott integrálás;

- az integrált szervezetek kialakításánál nem sikerült szervezetüket - az ismert létszámkorlátozások miatt - a szükséges kapacitásokhoz kialakítani. Jelenleg a csapatok nagy részénél, minden tagozatban kapacitáshiány van. Az 1992. évben végrehajtott felmérés szerint ez mintegy 350

ezer munkaóra. Az azóta elrendelt feladatokat (HIT kiterjesztése, a gépjárművek környezetvédelmi vizsgálata, stb.), valamint technikai eszközök öregedését, a gyári- és nagyjavítások elmaradását figyelembe véve jelenleg ez a hiány mintegy 450 ezer munkaórára tehető.

A technikai kiszolgálás és csapatjavítás *infrastruktúráját vizsgálva sem lehetünk elégedettek*. Több olyan alakulatunk van, ahol még az sincs biztosítva, hogy a haditechnikai eszközök mindegyike - méretei miatt - beférjen a javítóműhelybe.

A műhelyfelszerelések elavultak, elhasználódtak. A polgári életben már meghonosodott korszerű javító és diagnosztikai eszközök hiányoznak. Jelenleg szinte semmi lehetőség sincs ezen a helyzeten való változtatásra. Csak a helyi kezdeményezések maximális kihasználásával lehet valamit javítani, a meglévő állapotokat legalább konzerválni, a romlást megakadályozni.

A javító szervezetek helyzetéről már áttételesen szóltam. Összességében a felsorolt negatívumok (létszámhiány, az állomány megbecsülésének, elismerésének hiánya, az irányítás ellentmondásai, az infrastruktúrális gondok) mind a javítószervezeteknél csapódnak le, gátolva eredményes tevékenységüket. A javítószervek tevékenységét, egy 1986-ban kiadott MN FVTFCSE-i intézkedés szabályozza általában. Ez a szabályozás már alapvetően rászolgált a felülvizsgálatra.

Végig menve a technikai kiszolgálás és csapatjavítás kérdéskört befolyásoló tényezőknél, még egy lényeges kérdéstről feltétlenül szólni kell. Ez az *egységes technikai kiszolgálási rendszer*, ami a Magyar Honvédségnél csapatszinten 1987-ben került bevezetésre. A tervszerű fenntartási rendszer hatfokozatú, melynek első négy fokozata egységes technikai kiszolgálásokat, az ötödik és hatodik a tervszerű megelőző javításokat foglalja magában, azt hiszem ez mindenki előtt ismert.

A rendszer lényege és célja volt a bevezetéskor:

- az eltérő felépítésű, időtartamú és periódusú ágazati kiszolgálások egységes rendszerbe foglalása;
- a technikai kiszolgáló és javító állomány koncentrációja;

- a technikai kiszolgálási és javítási feladatok tervezhetőségének biztosítása.

Egy évvel ezelőtt egyetemi doktori értekezésemben így értékeltem a rendszer működését:

"Az eltelt évek tapasztalata nagyobb részt igazolta a várakozásokat, az öregedő technikai park mellett javult a technikai kiszolgálások szervezetsége, hatásfoka."

Alapvetően nem cáfolva önmagam, meg kellett állapítanom, hogy az elmúlt egy évben gyökeresen megváltoztak a technikai kiszolgálás feltételei a csapatoknál és ezek a változások az eddigi eredmények megtartását már nem teszik lehetővé. *Ezek a változások a következők:*

- nőtt a kiképzés intenzitása, az elmúlt évben több volt a kiképzési feladat, mint az előző években. A jelenlegi kiképzési rendszerről - mélyebb elemzés nélkül - megállapítható, hogy nem *"technika barát"* (ez a tendencia az ismert üzemanyag hiány miatt ebben az évben csökkent);

- a kapacitáshiány leginkább a technikai kiszolgálás végrehajtását súlytja. A legtöbb csapatnál, amikor az üzemképtelen eszközök tömege vár javításra, nincs idő a még üzemképes technikai eszközzel foglalkozni. Persze ez a szemlélet odavezet, hogy a még üzemképes, de a technikai kiszolgálás folyamatából kimaradt eszköz, holnap már az üzemképtelenek számát fogja szaporítani;

- a gyári- és nagyjavítások drasztikus csökkentésével megbomlott a technikai kiszolgálási rendszer. A technikai állapot helyreállítása - ami a további biztonságos üzemeltetés alapja - gyári javítás hiányában nem történik meg, így az eredetileg logikusan felépített rendszer felborul;

- aránytalanul sok munka hárul a javítószázlójakra, mint középszintű javítószervekre. Egyrészt a csapatok irányából fokozott igény jelentkezik a segítségre, mert sok helyen a csapat javítószervek önerőből nem tudnak megbírkózni a hadrafoghatóság biztosításának követelményeivel. *Ennek okai a következők:* létszám és szakértelem hiánya; az öregedő technikával nő a kiszolgálási és javítási igény; a kezelőállomány felkészületlenségéből eredően - mivel nem csak a mi szolgálatunknál vannak gondok - nő a kiképzési feladatok technikai biztosításával kapcsolatos fel-

adatok időszükséglete is (eszközök felkészítése, lövészetek biztosítása, illetve túlbiztosítása, stb.). Másrészt az elmaradt gyári- és nagyjavításokat a középszintű javítószerveknek kellene pótolni, amihez a kapacitásuk - figyelembe véve a már említett szervezési gondokat is - kevés;

- jelentős a fenntartási anyagok hiánya, ami megnehezíti a szervezett javító tevékenységet.

A fentiek alapján felmerül a kérdés, hogy *a technikai kiszolgálási rendszerhez történő merev ragaszzkodás, vagy valami más rend szerinti szükségyszerű javítást célszerű-e alkalmazni?*

Véleményem szerint a megoldást a következőképpen lehetne megtalálni:

- csapatszinten mindenképpen helyre kell állítani az egységes technikai kiszolgálási rendszer 1-4. fokozatának végrehajtását, mégpedig azért, hogy az igénybevételhez kapcsolódó technikai kiszolgálások végrehajtásra kerüljenek (az 1-2. fokozat nem igényel kapacitást, csak követelménytémásztást) és a hadrafoghatóságról pontos képünk legyen az által, hogy minden eszköz - a használatától függetlenül - legalább évente egyszer szakjavítók kezébe kerül. Ezen utóbbi feladat végrehajtásához viszont kapacitást kell felszabadítanunk, biztosítva a technikai kiszolgálási műveletek elvégzéséhez szükséges időt. A kapacitás biztosítás módjairól később, a javaslatok megfogalmazásánál szólni fogok;

- a jelen helyzetből kiindulva az 5. és 6. fokozatot időlegesen, vagy a jelenlegi technikai eszközök jelentős részére vonatkoztatva, véglegesen el kell hagyni (a felesleges tervezés elhagyása csökkenti az adminisztrációt). Helyette egy valós technikai állapoton alapuló, a várható rendszerbentartási időt figyelembevevő, az összes középszintű javítószerv kapacitását egységes szervezésben, központilag irányított rendszerben megvalósuló, szükség szerinti javítási rendet kell bevezetni. Ezt felfoghatjuk egy válság-menedzselési programnak is.

A jelenlegi, már szinte kilátástalan helyzetből a kilábalás érdekében *a következőket javaslom a technikai fejlesztés mielőbbi megkezdésének szükségessége mellett:*

- a szervezeti hiányosságok megszüntetését, konkrétan: a haditechnikai főnökségeken belül létre kell hozni a javító szervezetek hatékony irányításának szervezeti feltételét, egy technikai biztosítási osztályt (alosztályt), melynek vezetője a HTF helyettese; koncentrálni kell a javítószerveket, biztosítva az egymás közötti hatékony kooperációt, munkamegosztást, jobb kapacitás kihasználását; az elektronikai szolgálat területén dandár, ezred szinten be kell fejezni az integrációt;

- felül kell vizsgálni a technikai kiszolgálási rendszert. A már említettek túl az egyes fokozatok gyakoriságát és a végrehajtandó műveleteket is meg kell vizsgálni és a felesleges előírásokat törölni kell, ami bizonyos kapacitás megtakarítást eredményez;

- meg kell szabadulni a felesleges, erkölcsileg elavult, fizikailag elhasználódott, már alaprendeltetés szerint nem használható eszközöktől, ezeket ki kell vonni a rendszerből. Továbbá meg kell szabadulni azoktól az eszközöktől is, amelyek helyett a nemzetgazdaságból adott esetben korszerűbbek biztosíthatók. A "mozgósítási-zárolt" eszközök egy részét át kell csoportosítani, javítva ezzel a béke ellátást;

- a lehetőségeink határain belül, a jelenleg meglévő kapacitások és kezdeményezések komplex rendszerbe foglalásával el kell készítenünk saját erővel a hiányzó alkatrészeink jelentős részét;

- intézkedésekkel és megfelelő szabályzókkal védetté kell tenni a szakjavító állományt. Az lehetséges, hogy egyes kategóriáknál feszültséggel jár, de fel kell vállalni, mert a mai helyzet sem jobb. A technikus tiszt-helyettes egész héten kint van a gyakorlótéren és biztosítja a technikai eszközöket a kiképzéshez és szombat szolgálatba lép, mert neki is kell szolgálatot adni;

- tovább kell szorgalmazni a sorállományú szakjavító állomány kiváltását közalkalmazotti, vagy szerződéses állományra;

- felül kell vizsgálni a javítószervek jelenlegi szervezési elvek alapján kialakított struktúráját. A javítószervekre erőszakolt raj, szakasz, század, zászlóalj szervezet béke állapotban sok negatívummal jár. Csak néhány raj-, szakasz-, századparancsnok beosztása és rendfokozata kötött az általános rend szerint függetlenül attól, hogy az adott feladatkör elvégzéséhez esetleg nálunk mérnöki ismeretek kelljenek, míg máshol (nem aka-

rok senkit megbántani), de tiszthelyettesi felkészültség is elég. Vissza kellene térni műhely, részleg, esetleg javítóüzem megnevezésekhez és szervezeti felépítésekhez a béke szervezésben;

- megfelelő és hatékony felkészítési, továbbképzési rendszer kialakítására van szükség a jelenlegi ismerethiány megszüntetése és a magasabb ismeretek megszerzése érdekében. Már most kell gondolnunk arra, hogy a technikai fejlesztés nem csak eszközöket jelent, hanem az azokat kiszolgáló és javító szakállományt is feltételez, ami nem jön létre az egyik napról a másikra;

- a lehetőségekhez mérten korszerű anyagokat, eszközöket és módszereket kell meghonosítani;

- meg kell szervezni a haditechnikai szolgálatok szakállománya véleményének, javaslatainak az összegyűjtését, meghallgatását. Erre nagyon jó a jelenlegi vitafórum, de még több hasonló kellene. Abból kell kiindulni, hogy ahol a gondok vannak - ez pedig alapvetően a csapatoknál jelentkezik - esetleg jó ötletük van a megoldásra is. Jó példa erre a légi-mozgékonyosságú alegységek eszközeinek kialakítása.

Összefoglalva az elmondottakat megállapíthatjuk, hogy helyzetünk válságos, de ha a haditechnikai szolgálatok szakállományát sikerül konkrét célok érdekében csatasorba állítani, akkor a jelenlegi pénztelen helyzetben legalább azt el tudják érni, hogy a meglévő eszközeink meghatározó részével a technikai hadrafoghatóság biztosítható lesz.

A vitaindító előadást követően Bánszki István mk. őrnagy, a SZCSP Fegyverzettechnikai Szolgálat megbízott alosztályvezetője korrefetárumában a javításoknál alkalmazható korszerű, illetve a hadseregben újszerű módszerekről, technológiákról adott áttekintést. **Rusz József mk. alezredes az MH PCGTFSZ-ség mérnök főtitjtje** a hosszú időtartamú tárolásba helyezés aktuális kérdéseit, a jelenleg folyamatban lévő kísérleti tárolások tapasztalatait és a témában folytatott kutatásának eredményeit ismertette.

A korreferátumok után Vidák András mk. alezredes a 47. Fejér javítózászlóalj parancsnoka bemutatta a zászlóalj tevékenységét, majd a vitafórum résztvevői megismerkedhettek a javító objektumokkal és azokkal a speciális feladatokkal (riasztóberendezések gyártása, légi-mozgék-

konyságú alegységek részére harceszközök kialakítása, stb.), amelyeket a javítási feladatok mellett végez a szakállomány.

A bemutatót vita követte. A vitában sorrendben felszólalt Dr. Fehérvári Tamás mk. vezérőrnagy, Dr. Ungvár Gyula nyá.mk. vezérőrnagy, Szabó Béla nyá. alezredes, Geller István nyá. mk. vezérőrnagy, Modok Ferenc mk. ezredes, Antal Károly mk. ezredes, Kálmán Gyula mk. alezredes, Dr. Szilárdi Imre nyá. mk. ezredes, Boros Géza őrnagy, Dobos Endre mk. százados, Virág Lajos mk. alezredes, Kőszegi György mk. alezredes, Rába Imre mk. vezérőrnagy.

A felszólalók többsége egyetértett a vitaindító előadásban elhangzottakkal. **A főbb megállapítások a következők voltak:**

- a technikai kiszolgálási rendszert csapattagozatban feltétlenül fenn kell tartani, de ahhoz, hogy a rendszer működjön, változtatások szükségesek.

A változtatások kérdésében már eltérő vélemények is megfogalmazódtak, változtatni kell a jelenlegi fokozatok tartalmán, időszakosságán; nem minden eszközre alkalmazható az egységes technikai kiszolgálási rendszer, egyes eszközöknél a gyártó előírásait kell előtérbe helyezni.

- a technikai kiszolgáló rendszer csapattagozatú működéséhez biztosítani kell a feltételeket. *Ezek az alábbiak:* az üzemeltetés és üzemfenntartás felelősségének pontosítása; az alegységparancsnoki állomány hiányának megszüntetése; a technikai kiszolgáláshoz szükséges fenntartási anyagok, a műveletek végrehajtásához az idő biztosítása;

- a magasabb szintű technikai kiszolgálások (5., 6. TK) igényét továbbra is számon kell tartani, de alkalmazkodva a lehetőségekhez, az eszközök zöménél szükségszerű javítást kell végezni;

- a csapatoknál lévő, erkölcsileg és fizikailag elhasználódott, nem használható eszközöktől meg kell szabadulni, ezeket ki kell vonni a rendszerből;

- az előrelépést nem csak a pénz határozza meg. Több olyan terület van, ahol a szellemi kapacitás jobb kihasználásával is lehetne eredményt elérni. *Ezek a következők:* hatékony kooperáció a javítószervek között;

megbízható információs rendszer kialakítása a meglévő eszközök felhasználásával, a technikai kiszolgálás és javítás ráfordításainak pontos kimutatása minden szinten, a gazdaságossági elemzések érdekében.

Összességében a vitafórumon résztvevők egyetértettek abban, hogy a jelenlegi helyzetben a kiutat csak a szellemi kapacitás mozgósítása jelentheti.

A vitafórumot követően a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia Haditechnikai Tanszékének kezdeményezésére a Magyar Hadtudományi Társaság Szárazföldi Tagozatával közösen, egy elméleti-gyakorlati kutatócsoport jött létre a téma további kutatása érdekében.